

▶ ZAČALA STAVBA PROTIPOVODŇOVÉ OCHRANY NA SVRATCE str. 2

- ▶ **ROZHOVOR S MINISTRYNÍ ANNOU HUBÁČKOVOU** str. 6
- ▶ **HLASTE PROJEKTY DO ADAPTERRA AWARDS** str. 8
- ▶ **JAK SE CHRÁNÍ SOVA PÁLENÁ** str. 12

Sova pálená je v české krajině ohrožená. Pomoci přežít těmto nočním lovcům pomáhá zapsaný spolek Tyto, který na záchranný program využívá i peníze z Norských fondů. Jeho předsedy jsme se zeptali, jak to se sovou pálenou u nás vypadá a co je pro tyto ptáky důležité, aby v naší krajině zůstali.

OCHRÁNCE: SOVY PÁLENÉ OHROŽUJÍ TECHNICKÉ PASTI I MÁLO HLODAVCŮ

Foto: Karel Poprach

Foto: Karel Poprach

Jak konkrétně pomůže projekt ohroženým sovám a co podle vás bude jeho největším přínosem? A proč jste se rozhodl projekt realizovat?

Sova pálená je pro náš spolek jedním z prioritních druhů. Její ochraně, osvětovým aktivitám a výzkumu se věnujeme dlouhodobě. Za sovou pálenou jezdíme po celém Česku, do všech krajů. Sova pálená je synantropní druh žijící v těsné blízkosti člověka. Hnízdí na člověkem vybudovaných stavbách, jako jsou hospodářské a sakrální objekty, a současně loví v zemědělské krajině v okolí lidských sídel. Člověk proto může populaci sov pálené svojí činností významně ovlivnit, negativně i pozitivně. V několika posledních desetiletích došlo k významnému snížení početnosti populací druhů zemědělské krajiny a venkova, což se projevilo i u sov pálené. Příčin tohoto trendu je více. Lze sem zařadit dlouhodobý úbytek hnízdišť, snížení nabídky potravy v zemědělské krajině a mortalitní faktory. Největší přínos námi realizovaných projektů spatřujeme v zajištění kontinuity ochrany sov pálené, především péče o její hnízdiště a realizaci osvětových aktivit. Pro sovou pálenou máme v současnosti instalovanou síť více než 2 300 speciálně upravených hnízdních budek, většinou na zemědělských farmách. Důležitá je komunikace se zemědělci a vlastníky hospodářských objektů, ve kterých sovou hnízdí, prostřednictvím různých osvětových aktivit.

Norway grants

#czenvironment

Ochrane sov pálených se věnujete dlouhodobě. Daří se zvyšovat jejich počet a zlepšovat jejich životní podmínky? Jak vidíte jejich budoucnost v české krajině?

Kromě nabídky bezpečných hnízdišť a zajištění jejich dlouhodobé funkčnosti je pro sovou pálenou a samozřejmě i další druhy zemědělské krajiny a venkova zásadní dostatečná nabídka a dostupnost potravy, zejména v období rozmnožování, včetně zimy. U sov pálené je to zejména dostatečná nabídka drobných savců, v našich podmínkách hraboše polního. Bez početné populace drobných savců není sova pálená schopna se rozmnožit, to platí obecně pro většinu druhů našich sov. V menší míře sice loví sova pálená i drobné ptáky, ale drobní savci jsou pro ni zásadní. Pokud mají dostatečnou nabídku potravy, mohou sovy vyvádět z jednoho hnízdění i přes deset mláďat a hnízdit dvakrát v roce. Naopak, pokud potravu nemají, nehnízdí. V Česku se podařilo pro sovou pálenou vytvořit a udržovat síť kvalitních hnízdních budek. Ovšem nabídku potravy pro sovy v krajině nejsme schopni ovlivnit. Budoucnost sov pálené a dalších druhů zemědělských biotopů v krajině zemědělského venkova vidíme sice v zásadě pozitivně, i když posledních asi deset let nebylo pro sovy příznivých a soví popula-

ce poklesly. V krajině chyběla potrava, kdy silnější gradace hraboše polního probíhala v roce 2008 a posléze až v roce 2019 na Moravě a v roce 2020 v Čechách. Na takto silné gradace kořisti sovy reagují velmi dobře a vyvádějí vysoké počty mláďat. V letošním roce došlo naopak k propadu populace drobných savců v zemědělské krajině, a tento rok byl tak pro sovy jedním z nejhorších. Existence a stabilita druhů zemědělské krajiny je samozřejmě ovlivňována také individuálním přístupem jednotlivých subjektů hospodařících v krajině, ale zejména společnou zemědělskou politikou, která je pro trend vývoje v zemědělské krajině zásadní.

Co sovy nejčastěji ohrožuje a daří se tuto příčinu eliminovat?

Sovy ohrožuje více negativních faktorů, které spolu mohou i navzájem souviset. Jak jsem již uvedl, nejzásadnější je nabídka bezpečných a prostorných hnízdišť a nabídka potravy v zemědělské krajině. Pokud sovy potravu nemají, mohou i hynout vyhladověním, zejména v tuhých zimách. Z dalších významných negativních faktorů lze zmínit vysokou mortalitu sov pálené na silnicích v důsledku kolizí s automobily, která může v celkové mortalitě sov pálené přesahovat i 70%. Obdobně dochází ke střetům sov i na železnicích, i když v podstatně menší míře. Početné významné jsou také úhyny sov v technických pastech na zemědělských farmách, třeba v nádržích na tekutiny, do kterých sovy pronikají a kde následně tonou. Dalším typem technických pastí

Foto: Karel Poprach

Při ochraně sovy pálené jsme vděční za každou farmu, na které ještě funguje živočišná výroba.

zejména na farmách je vertikálně stojící potrubí vzduchotechniky, do kterého sovy také pronikají, nedostanou se zpět a hynou vyhladověním. Do tohoto typu pastí lze zařadit i vyvločkové kouřové či větrací komíny. Vyhledávání a eliminace těchto pastí je součástí aktivit projektů, které realizujeme. Pro sovy může mít negativní dopad také aplikace rodenticidů v krajině a v hospodářských objektech, ve kterých sovy žijí, kdy dochází po jejich aplikaci a po pozření intoxikované potravy k sekundárním intoxikacím. Dříve mohlo být problémem i přímé pronásledování sov člověkem, to se v současnosti již většinou neděje.

V posledních dvaceti letech představuje pro sovy problém určitá změna trendu v živočišné výrobě. Chovy hospodářských zvířat se staly zčásti ekonomicky nerentabilní, kdy je řada farem živočišné výroby opouštěna, objekty chátrají a následně se hroubí nebo jsou přebudovávány na objekty průmyslové. V obou těchto případech sovy přicházejí o svá po řadu let používaná hnízdiště. Při ochraně sovy pálené jsme proto vděční za každou farmu, na které ještě funguje živočišná výroba.

Při ochraně sov jste se jistě setkal s leččím. Dokázalo vás v poslední době v souvislosti s ochranou sov přesto něco překvapit, ať už negativně, nebo pozitivně?

Ochrana a podpora sov je velmi často spojená se setkáváním a spoluprací s lidmi. V případě sovy pálené jsou to zejména zemědělci, ale i jiní vlastníci či nájemci hospodářských, sakrálních, případně průmyslových objektů. Za dobu naší praxe jsme zažili určitě desetitisíce různých setkání. Pamatuji si na lidi, se kterými jsem se na farmách řadu let potkával a kteří již nejsou mezi námi.

Určitým problémem koexistence vlastníků různých typů objektů a sov může být skutečnost, že sovy nejbližší okolí hnízda více či méně znečišťují, což se zintenzivňuje v období dospívání mláďat. Tomu se bohužel nelze vyhnout. Pamatuji si na jednu paní ze Znojemska, u které sovy hnízdily v soukromé stodole a která nedaleko pod hnízdní budkou pravidelně sušila prádlo. Ptal jsem se jí tehdy, jak to dělá, když jí sovy sušící se prádlo znečišťují trusem. Odpověděla mi, že to řeší tak, že prádlo vypere znovu, bez jakéhokoli naštvání. Za výskyt a hnízdění sov u nich byla ráda. To mě docela překvapilo.

Před více lety jsme realizovali jednoletý projekt za podpory Ministerstva životního prostředí Velké Británie (DEFRA). Po jeho ukončení přijeli dva lidé, kteří se zúčastnili kontrol několika farem na Mělnicku. Při kontrole jedné stodoly přišel místní příopilý nájemce družstevního bytu a domníval se, že chceme sovám ublížit. Tento svůj názor

si nenechal rozmluvit a nakonec odešel se sdělením, že jde pro pušku. Jeden z britských pracovníků se mě ptal, co říkal. Když jsem mu odpověď přeložil, pamatuji, jak mu tehdy ztuhl obličej. Já jsem to bral s nadhledem, ale jistotu jsem samozřejmě neměl. Nakonec se dotyčný vrátil beze zbraně, pozval Angličana do maringotky, kde mu nalil slivovici a na rozloučenou mu daroval rozbité kapesní zrcátko. Dopadlo to tedy nakonec dobře, potkali se lidé a myslím si, že hosté z Anglie si budou toto setkání pamatovat po celý život.

Při ochraně sov je problematická aplikace rodenticidů v zemědělské krajině, jak ukázaly zejména roky 2019 a 2020, kdy probíhala silná gradace hraboše polního. Při tak silných gradacích dochází k významným škodám na zemědělských kulturách a zemědělci následně požadují výjimku pro aplikaci rodenticidů za účelem snížení populací drobných savců a ekonomických škod. Organismy ochrany přírody při povolování aplikace rodenticidů vycházejí z dat hnízdního výskytu sov a v okolí hnízdišť nejsou výjimky k aplikaci rodenticidů povolovány. V některých případech pak zemědělci, byť byli dříve podpoře sov nakloněni, mění svůj postoj a hnízdní budky pro sovy ve svých objektech nechťejí. Naštěstí se jedná o výjimky. Řešení tohoto problému je vždy citlivé. Může jím být například kompenzace ekonomických škod zemědělcům ze státních prostředků. I v tomto směru se snažíme zemědělcům pomáhat a předáváme jim kontakty na příslušná pracoviště. ●